

РОЗДІЛ V

КОНФЕСІЙНЕ БАЧЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Католицька Церква змінюється

Написане тут фіксує той стан Католицької Церкви, який вона мала 10 років тому. Вже тоді автор параграфу – священник Греко-Католицької Церкви - зауважив, що впродовж останніх п'ятдесяти років він, як католицький священник, пережив значні зміни в Церкві. Вони виявлялися зокрема в наступному:

1. від заборони проковтнути краплю води при чищенні зубів перед святим Причастям до того, що тепер можна їсти, навіть пити алкоголь (помірковано) за годину перед Причастям, а воду, то коли завгодно;
2. від часів, коли слово “жінка” було табу для священника-целібса, до того, що тепер у Римо-Католицькій Церкві допускається жонате священство (навіть єпископи залишають священничий стан і одружуються). Нам, греко-католикам, що мали традицію жонатого священства, в діаспорі було заборонено висвячувати кандидатів у жонатому стані, чим було завдано великої шкоди нашій Церкві, зокрема в діаспорі;
3. про пости залишилась іронічна посмішка на адресу наших бабусь, як про їх зайве самоумертвлення;
4. якщо 50 років тому говорили “Extra Ecclesiam nulla salus”, тобто, що “поза (католицькою) Церквою - немає спасіння”, то тепер Папа проводить екуменічний діалог з різного роду сектантами (якщо вони бодай визнають Божество Ісуса Христа);
5. колись не вільно було нам, греко-католикам (за латинським зразком), брати участь (навіть, як пасивні глядачі) в православних Богослужіннях, щоб бува нашою присутністю там не підтверджувати їхніх “блудів” і не дати згіршення іншим, то сьогодні Католицька Церква визнає важність всіх святих Таїн Православної Церкви;
6. колись нам, греко-католикам, не вільно було брататися з нашими православними братами, а відступництво від католицької віри вважалось “зрадою” Католицької Церкви і Христа, то тепер ватиканська **ostpolitik** веде до того, щоб УГКЦ усунути, як перешкоду на дорозі “поєднання” Православної Москви та Істамбулу з Римом (згадаймо домовленості в Баламанді 1993 року);
7. колись вчили, що Святий Дух, а з ним і вся влада в Церкві переходить через Папу на всіх єпископів, то тепер всі єпископи в

Католицькій Церкві, нарівні з Папою, одержують “повноту Святого Духа” і колегіально спільно відповідають за добро і спасіння душ. То ж не дивно, що сьогодні силою 178-го канону Кодексу Канонів Східних Церков кожний “єпархіальний єпископ, якому довірено єпархію для пастирської опіки від власного імені, керує нею (єпархією) як намісник і посланець Христа; влада, яку він особисто виконує від імені Христа, є власна, звичайна і безпосередня, хоча виконанням цієї влади остаточно керує найвищий церковний авторитет, і вона може бути окресленою певними межами задля користі Церкви або вірних” (те означає, що Бог – високо, Папа і Патріарх – далеко, а єпископи самочинно керують, а то й крутять, єпархією, тобто священиками і вірними “від власного імені”, як удільні князі).

Сьогодні вже й самі римо-католики квестунують спосіб “вибору”, а скоріше призначення єпископів Папою. Звичайно, краєві католицькі конференції єпископів подають Папі чи Конгрегації імена трьох кандидатів (т.зв. “герно”), а Папа вже вибирає з-поміж них і призначає “найдостойнішого” (читай: найвигіднішого собі чи римській курії). Священики і миряни не мають ніякого впливу на вибір-призначення їм архіпастиря. Проти такої практики Риму протестують і самі римо-католики. Так, єпископ John Hears пише: “Люди глибоко ображені і хвилюються способом призначування єпископів владою Римської Курії та деспотичним відношенням Риму”.

В подібний спосіб досі призначували єпископів і в нашій Греко-Католицькій Церкві. Але ж це суперечить артикулам Берестейської Унії, де говориться, що єпископів вибирає Синод, їх вибір підтверджує і їх хіротонізує митрополит без якогось обов’язкового папського втручання. Лише київський митрополит, обраний Синодом, звертався до Папи із заявою послуху: “На свої свячення наші владики не потребують дозволу з Риму; їх святить митрополит. Новий митрополит посилає до Папи, або до його представника в державі, лише заяву послуху”.

За нормальних умов всі ми залежні і підзвітні перед церковною владою. Хто ж контролює єпископів? Перед ким єпископ відповідає? Повинен відповідати перед главою своєї Помісної Церкви. У нашому випадку перед Патріархом, а не перед папським делегатом чи нунцієм у країні поселення. То ж не дивно, що деякі єпископи УГКЦ діаспори уникають підпорядкування главі своєї Церкви і роблять, що хочуть, а то й надуживають людським добром-пожертвами, часто при пасивному спогляданні, а то й співпраці вибраних ними ж “дорадників” і “мужів довіри” і без будь-якого контролю над всіма ними.

Виглядає, що Папа готовий погодитися з тим, що православні патріархи сприйматимуть його не як верховного над всіма, а як “першого між рівними”. Як відомо, однією з головних причин великої, т.зв. Східної Схизми (розколу) в Христовій Церкві було вчення латинників про походження Святого Духа від

Отця “і Сина” (“Filioque”). Тепер Папа вимовляє Символ Віри разом із Царгородським Патріархом *без того слова!*;

8. колись подружжя було нерозривною святою Тайною і мало хто домігся (хіба після довгих зусиль і великих коштів) його уневажнення. Сьогодні вистачає якої-небудь однієї причини, щоб подружжя уневажнити;
9. колись вважали нас за менших католиків тому, що ми інакше клали на собі знак святого хреста, вживали інший крій священничих риз, мали відмінний (від римського) обряд, мову Богослужіння і т.ін., а подавання святого Причастя під двома видами, ложечкою прямо в рот, вважали негігієнічним. Сьогодні ж вони самі значною мірою уподібнюються до протестантів, даючи причасникам пити пресвяту Кров прямо з однієї чаші, забуваючи при цьому про елементарну гігієну.

Різниця ментальностей наявна. Західна ментальність – легалістична. Вона базована майже виключно на засадах римського права. Влада (чи то наставлена згори, а чи ж вибрана демократичним способом (“нема бо влади, що не була б від Бога” – Рим. 13:1), є на те, щоб видавати закони, наводити порядок та провадити спільноту, а члени спільноти - Церкви-держави - зобов’язані ту владу слухати і її розпорядження-закони виконувати. Якщо ж комусь вдається якимось “обійти закон” (знайти в ньому щілину, т.зв. **loophole**), то це його щастя, бо ж він закон не переступив.

Ось як мені, свого часу молодому священникові, щоб розвіяти мої сумніви про несправедливе ставлення Римської курії до справ нашої Церкви і Народу, навіть до законів Божих, так роз’яснив один церковний достойник: “Сину, в Римі така ментальність: ставлять мітлу і кажуть, що вона має Святого Духа, а ми мусимо вірити, що так воно і є”. На жаль, таких “мітл” в нашій Церкві є надто багато, а порядку від того - катма.

При цій нагоді хотілося б назвати ще три справи:

1) Назва нашої Церкви. Унію з Римом у Бересті (1596р.) заключила Київська, тобто **руська**, що значить **Українська** Православна Церква. Щоб ту Руську Церкву якимось відрізнити від Церкви Римо-Католицької в Австрійській імперії (після розколу Польщі і приєднання наших земель до Австрії в 1772-1795 роках) цесаревна Марія Тереза назвала її **Греко-Католицькою** (Griechisch-Katholisch) з уваги на наш грецький чи ж пак візантійський обряд. Під тією назвою Греко-Католицька Церква в Австрійській Імперії стала синонімом українства. За умов австрійської, а потім – польської окупації українських земель це було до якоїсь міри виправдане, навіть нам корисне, бо підкреслювало нашу обрядову окремішність від інших католиків і національну ідентичність як русинів.

Але в діаспорі назва “Українська Греко-Католицька Церква” вводила в оману чужинців, бо наче б то ми були якісь греки, То ж, з уваги на існування поруч з нами Української Православної (Автокефальної) Церкви, прийнялася влучна назва “**Українська Католицька Церква**”, що допомагало нам легше

пояснювати своїм і чужим, що це – Католицька Церква Українського Обряду. Але дивно, що з часу відродження на Рідній Землі, у власній Державі ця наша Київська - Руська Церква повернула собі накинену їй Австрією стару назву. Поляки в Українській державі назвали свою Церкву “Українська Католицька Церква”, Москва свою – “Українська Православна Церква”, а ми, неначе якийсь гібрид, мусимо ховатися під назвою Українська Греко-Католицька Церква. Чи не краще було б назвати себе як досі - Українська Католицька Церква і прагнути до поєднання всіх українців у тій **Одній** (Православно-Католицькій) Українській Церкві під проводом Одного Українського Патріарха, як це радив (і готовий був зробити) Слуга Божий митрополит Андрей Шептицький. У нас - і в католиків, і у православних - все спільне: і джерело історії християнства, і мова, і обряди, і психіка - консерватизм, і багато іншого. Не забуваймо також, що саме вся Українська (Київська) Православна Церква пішла на Унію з Римом тільки для того, щоб рятуватися від польських і московських намагань втягнути її в орбіту своїх впливів і залежностей, а то й проковтнути нас у своїм “лоні»” Тепер же, у своїй державі, немає причин шукати притулку в чужинців.

В останніх роках з’явився рух за зміну назви нашої Церкви з австрійської і прийнятої в незалежній Україні *Греко—Католицька на Київська Церква*, мовляв така назва допоможе нашій Церкві покликатися на й джерело - КИЇВ - та допоможе їй поширюватися серед національних меншин в Україні, а в діаспорі притягатиме у свої ряди навіть чужинців. Це – наївне, “побожне” бажання. Кого хочете “навертати”? Чужинців? Це в той час, коли поляки і сектанти крадуть тисячами і спотворюють українські душі в Україні. Знехтувавши назву “**Українська**”, та Церква скоро втратить і своє національне обличчя. І то за умов, коли на українській землі діятиме Українська Православна Церква Московського Патріархату та Українська Католицька Церква, принесена до нас з Польщі з польським духом і з намірами не якогось там екуменізму, а польського національного прозелітизму.

Замість того, щоб поставити всі ті Церкви на свої місця, так як це зроблено в Росії чи в Польщі, де “для форми” всі рівні, але місцеві національні Церкви одначе “рівніші від інших”, маючи особливі права і привілеї в державі Чому ж тоді не вимагати у власній державі, щоб Русская Православна Церква зі своїм московським духом називала себе Московською, а польська – Польською чи ж бодай Римо-Католицькою? Ще більше, чому не зробити так, щоб всі православні належали до Єдиної Української Православної Церкви в Україні, а всі католики – підпорядковувалися Одному Українському Католицькому Патріархові (якщо взагалі нам, українцям, треба окремого католицького патріарха) в Києві, а не десь інде.

Тільки своя Одна Українська Церква з Одним Патріархом зможе поєднати наш народ в один духовий моноліт. А “каноном”, що підтверджуватиме її, має бути *любов* .

2) Целібат т.зв. “білого” (не монашого) духовенства нашої Церкви. Ця практика прийнята в обох Церквах – Східній і Західній, з тією лише різницею, що на Сході целібат (безжонство священників) є “**Optional**”, тобто необов’язкове, довільне, а одружене духовенство сприймається як нормальне, природне явище. Право на одружене духовенство в нашій Церкві застережене в “Артикулах” Берестейської Унії: “Щоб подружжя священників залишено ненарушеними, за винятком двоєженців”.

У Римо-Католицькій Церкві неодруженість священника обов’язкова, “канонічна”, неначе “ярмо Христове” (Мт 11:30), яке мусить прийняти кожний, хто хоче служити при Жертovníку Господнім. Це – церковний, людський закон. Він заведений тут ще в XII столітті нібито для того, щоб священницькі вдови і родини не мали претензій на успадкування церковного майна.

Ой, яке нележке це Ярмо! Про це свідчать тисячі випадків ламання обітів безжонства серед духовенства в Західній Церкві впродовж століть, зокрема в сьогоднішніх, модерних часах. Згадаймо недавнє в США! Бо що знає про тягар того “ярма” юнак у 18 чи навіть 25 років, який прийняв його в добрій вірі й несе його ціле життя без вороття чи полегшення. Сьогодні на Заході приходять до висновку, що таке “ярмо” повинні приймати дозрілі мужчини з життєвим досвідом, не менше років 30, 40 і більше. При цьому дуже бажаним є, щоб священник, крім священнослужіння, мав ще якийсь фах, який допоміг би йому заробляти на прожиток, або ж мав якесь особисте зацікавлення, яке б виповнювало його зайвий час.

3) Канонізація Святих у Католицькій Церкві. У перших віках християнства, а на Сході – ще й по-сьогодні, мучеників, ісповідників і подвижників за Христову Віру, навіть рядових християн, які жили і померли в опінії святості і яких загал християн (бодай місцеві християнські громади) вважали святими, тобто такими, які досягли вічного щастя-споглядання Бога у потойбічному житті, Глава Помісної Церкви, навіть місцеві єпископи вписували у диптих (список) місцевих-національних святих і ставили для публічного почитання й наслідування їх життя та подвигів у святості. Інші християнські громади-Церкви приймали такі списки святих і долучали їх до своїх. Так постав Римський Мартирологіон (Список тисяч святих Католицької Церкви).

Не перечимо, що подекуди траплялися надужиття чи то з боку загалу вірних, чи то від церковної влади (часто – з політичних причин). Так, Російська Православна Церква віднесла до Лику Святих останнього московського царя Миколу II і його родину. Рим визнає список святих кожної Церкви. Свій же, Римський мартирологіон папа Павло VI “прочистив” від сумнівних святих у 1970 році.

Ніби для того, щоб уникнути надужиття і не довести до почитання негідних чи невігідних собі святих, римські папи привласнили собі право “канонізувати”, визнавати і проголошувати святими лише тих, хто пройде крізь “чистилище” урядовців римської курії з “адвокатом диявола” включно. З

цією метою створено цілу когорту “експертів”, каноністів та промоторів, які мають дослідити і довести святість – блаженний стан кандидата у святі.

Погляньмо, що діється зі справою канонізації українського святого митрополита Андрія Шептицького. Вже понад 50 років в Римі вивчають його писані твори, його діла та життя і досі ніяк не можуть збагнути ту істину, що це Великий Святий Української Землі. А наші єпископи чекають, коли нам дозволять до нього молитися, замість того, щоб самим проголосити його святим і поставити за приклад для наслідування. Якщо із “зеленим деревом” так поступають, то коли діждемося визнання і включення до Лику Святих Землі Української мучеників та ісповідників віри (наших ієрархів начолі з Патріархом Йосифом, сотень священників і непроглядних тисяч рядових християн, наших сучасників), які в часи московського переслідування своїм життям і вчинками засвідчували правдивість Христової Євангелії. Вони, напевно, й сьогодні в небі ждуть наших молитов, щоб клопотати перед престолом Всевишнього за наші потреби. Хто ж тоді має до них звертатися за заступництвом, якщо не ми. Нам бо самим, тобто ієрархії нашої Церкви, належить вирішувати питання святості тих, хто цього гідний. Дещо в цьому плані зробив папа Іван Павло II під час свого візиту до України.

В минулому князі наші наказували київським митрополитам проголосити деяких подвижників віри святими. І митрополити це робили. Наприклад, Святополк наказав вписати до синодику святих Феодосія і митрополит так і зробив. Так поступають по-сьогодні інші Православні Церкви. То чому ж не можемо робити подібно їм і ми, не чекаючи, поки “німець скаже : ви монголи... моголи, моголи, Золотого Тамерлана онучата голі”.

Повищі слова - це не заклик до бунту чи апостази. Це є засвідчення факту нашої залежності від людей з іншими від нашої української, слов'янської ментальності і настановою до життя, навіть до Бога. Унія нашої Київської Церкви з Римом (1596 р.) нам дуже багато допомогла. Завдяки нашим зв'язкам з Римом у нас витворилася особлива духовність як синтеза двох культур – латино-європейської і візантійсько-слов'янської. Саме завдяки нашій Церкві, Галичина стала духовним, а то й політичним П'ємонтом України.

Попри всі критичні зауваги до Риму-Ватикану та претензії, що там нас мало розуміли чи належно нам не допомагали, треба сказати і позитивне. Наша належність до Католицької Церкви впродовж століть допомогла нам утримувати обрядову окремішність від католиків латинською обрядом. Це, у свою чергу, допомагало нам утримувати й утверджувати нашу національну свідомість і нашу ідентичність, а водночас пов'язувало нас з Європою і допомагало використовувати й збагачувати себе її культурними здобутками. Так, в Галичині греко-католик - це синонім українця.

Вже сам той факт, що наші селяни своєю релігійно-обрядовою належністю до Греко-Католицької Церкви засвідчували свою національну

окремішність від сусідів – поляків і москалів, свідчить про позитив Унії в національній площині.

Не так воно було у Східній Україні, де наші ж батюшки і матушки, хоч і українського роду, були твердиною і рушіями московського духу та обрядовщини серед нашого народу. Наслідки московського закабалення української душі за допомогою наших же батюшок московського виховання одержуємо сьогодні при виборах народних депутатів до Верховної Ради, президента країни і т.п. На жаль, впродовж політичної унії України з Москвою (1686-1990) на Україні не було Українського Православ'я, а було Московське, подібно тому, як у Польщі католицизм - це Польська релігія.

Що нам робити ?

А. Вирости з дитинства і перестати давати себе іншим водити за ніс чи за руку, визволитися від підданства, усамостійнитись і самим вирішувати долю своєї Церкви. А то замість того, щоб слухати главу своєї Церкви, наші діаспорні єпископи із всіма, навіть дрібними, справами біжать до Риму по розв'язку. Подібно їм роблять це й монаші чини. Деякі з них ухитрилися стати інституціями "Папського права", тобто на правах ставропігій одержали незалежність від глави своєї Церкви на Рідних Землях.

Б. Прагнути до поєднання з православними братами та до створення Однієї Української (Православно-Католицької) Церкви під проводом Одного Українського Архипастиря-Патріарха (на зразок Московського, Румунського і їм подібних), який був би в молитовному зв'язку-єднанні з іншими патріархами помісних Церков – з римським, царгородським і московським включно. Спочатку вони не схочуть його визнати за собі рівного (канонічного). Але з часом це зроблять, як це зробили з патріархами болгарським, сербським, румунським та навіть македонським.

Будьмо ж нарешті собою і долю нашої Церкви берімо у свої руки, а не тупцюймося на місці і не танцюймо під чужу музику.

До часу розпаду Советського Союзу і постановлення Самостійної Української Держави наша єдність з Римом примушувала Рим, по волі чи по неволі, ставати в нашій обороні перед сильнішими сусідами-ворогами. Тоді Папа ставив нас нарівні з іншими католиками, які теж мусили вважати нас своїми братами в Христі і нам морально допомагати. Так воно, було бодай в Австралії, де місцеві римо-католики ставилися до нас прихильно.

До того ж, моїм обов'язком було боронити принципово Католицьку Церкву і будувати-зміцнювати у вірних довіру й пошану до церковної ієрархії і так виробляти державницьке думання, повагу до рідного, духовного авторитету влади. Бо наша Церква на чужині, коли Батьківщина була в неволі, була і нашою Державою.

Однак історичний та особистий досвід показав, що в Римі, навіть попри найкращі наміри (якщо такі там бувають), нас не розуміли, а на архіпастирів часто настановлювали нам людей, хоч і нашого роду, але відданих собі й далеких нам духовно. Там часто розглядали нас як бідного родича, якого

тяжко позбутися, а він сам не хоче від них відчепитися і боїться усамостійнитися.

До часу проголошення незалежності Української Держави, Римська Апостольська Столиця була єдиним авторитетом державного, а то й міжнародного рівня, що визнавав нашу ієрархію і нас як окремих народ, Правда, в Римі-Ватикані були (і ще є) люди-бюрократи (хоч і у священничих рясах), зі своєю, не завжди прихильною нам настановою. Тому, де треба було, я ставав “на прю” із самим Папою (зокрема, в книзі «З Богом і Україною в серці» можна знайти і прочитати мій гнівний лист-протест проти папського “Листа до народів Росії” вересня 1952 року). Так робив великий Український Патріот і оборонець Риму архієпископ Іван Бучко. Подібно цьому чинив і патріарх Йосиф, який на Папському Синоді 1979 року домагався від Католицької Церкви (хоч, на жаль, не домогся) засудження комунізму чи бодай переслідувань комуністами Христової Церкви в Україні, кидаючи представникам Католицької Церкви з Папою включно, закид-виклик: “Український народ поклав гори трупів і пролив ріки крові в обороні Христа та Європи, а ви – мовчали”. Саме за умови, що Вселенський Собор не засуджуватиме комунізм, представники Московського Патріархату брали участь в його роботі як Обсерватори (Albon Francis. Fatima Priest. – P. 86). Така-то ватиканська **Ostpolitik!!!** А чи було кому і яка з того користь, хіба один Бог знає. Рим-Ватикан має в усьому “свою політику”. Тому нам треба нарешті мати також свою власну політику і диктувати свою правду, бодай у своїй Хаті-Державі, а то й в Церкві. Патріарх Йосиф Сліпий влучно і гідно сказав Папі Павлу VI: **«Ми не для того стали католиками, щоб перестати бути українцями!»**.

2. Церква як берегиня українства в діаспорі

В останнє десятиліття значно зросла кількість тих, хто переважно, скажу образно, за кусень хліба і тряплину від голизни залишає рідні українські терени і їже в чужі землі. Таких нині нараховується за офіційною статистикою сотні тисяч, а за неофіційною – вже декілька мільйонів. Відтак гострим постає питання як емігранта зберегти українцем, як не дати йому позабути свою національну ідентичність, свою рідну матінку Україну. Обов’язок такого оберіга на себе одна інституція – Українська Церква.

Упродовж всієї історії людства, в часи переміщення людини, повторюється знаменне явище: вона (людина) забирає з собою і переносить на нове місце поселення все, що їй найдорожче і що їй вдається захопити і перенести-перевезти, та на зразок старого будує нове, щоб це пригадувало їй старе місце її народження-поселення-проживання: рідну хату, землю,